

УДК 342.5

Павло ЄГОРОВ

аспірант кафедри адміністративного та конституційного права, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69600

ORCID: 0009-0001-4110-1276

DOI: 10.32782/LST/2023-3-6

Бібліографічний опис статті: Єгоров, П. (2023). Публічний інтерес як критерій встановлення предметної юрисдикції у спорах, пов'язаних із використанням публічного майна. *Law. State. Technology*, 3, 33–38, doi: 10.32782/LST/2023-3-6

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС ЯК КРИТЕРІЙ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У СПОРАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПУБЛІЧНОГО МАЙНА

Метою наукової статті є здійснення характеристики публічного інтересу як критерію встановлення предметної юрисдикції у спорах, пов'язаних із використанням публічного майна. Встановлено, що використання публічного майна як майна або ресурсів, які перебувають у власності держави або громади, має функціонально призначатися для задоволення публічного інтересу та потреб. До обсягу публічного майна віднесено такі об'єкти, як: земельні ділянки (місця рекреації та відпочинку населення, сквери, ліси, сільськогосподарські землі, території для створення культурно-освітнього тощо); об'єкти нерухомого майна (громадські будівлі, музеї, лікарні, школи, дороги, мости, аеропорти); водні ресурси (річки, озера, водосховища, джерела води, багаторазове використання води для громадських потреб); публічний (громадський) транспорт (автобуси, поїзди, метро, трамваї, які служать для переміщення громадян); культурні та природні пам'ятки (археологічні резервати, національні парки, монументи та інші об'єкти культурної спадщини); інфраструктура для загального використання (комунікації постачання газу, електроенергії, води, каналізаційні канали, комунікації (телефон, інтернет) тощо). Встановлено, що публічне майно має використовуватися із спрямуванням на задоволення потреб реалізації змісту адміністративно-правового статусу органу влади, сприяння пануванню громадського порядку, збалансованості публічного та приватного інтересів. Зроблено висновок, що основою для встановлення предметної юрисдикції позовів про використання об'єктів публічного майна має бути застосовано критерій публічного інтересу. Визначено, що публічний інтерес полягає у задоволенні ідеї соціального діалогу між суб'єктами господарювання, державою та населенням. Акцентовано, що виходячи із змісту національної судової практики у порядку адміністративного судочинства мають розглядатися спори про: використання земельних ділянок комунальної власності, пов'язані із наданням дозволів на їх використання; здійснення адміністративних процедур у сфері землеустрою, що пов'язується із забезпеченням потреб громади чи держави; реєстрацію прав на використання об'єктів публічного майна; здійснення процедур контрольно-наглядового провадження з питань використання об'єктів публічного майна; здійснення оцінки об'єктів публічного майна (земель та земельних ділянок) щодо формування реєстрів про нормативну грошову оцінку; встановлення та зміну меж населених пунктів.

Ключові слова: адміністративний спір, адміністративне судочинство, предметна юрисдикція, публічний інтерес, публічне майно, публічне управління.

Pavlo IEGOROV

Postgraduate Student at the Department of Constitutional and Administrative Law, Zaporizhia National University, str. Zhukovsky, 66, Zaporizhzhia, Ukraine, 69600

ORCID: 0009-0001-4110-1276

DOI: 10.32782/LST/2023-3-6

To cite this article: Iegorov, P. (2023). Publichnyi interes yak kryterii vstanovlennia predmetnoi yurysdyktsii u sporakh, poviazanykh iz vykorystanniam publichnoho maina [Public interest as a criterion for establishing subject jurisdiction related to the use of public property]. *Law. State. Technology*, 3, 33–38, doi: 10.32782/LST/2023-3-6

PUBLIC INTEREST AS A CRITERION FOR ESTABLISHING SUBJECT JURISDICTION IN DISPUTES RELATED TO THE USE OF PUBLIC PROPERTY

The purpose of the scientific article is to characterize the public interest as a criterion for establishing subject matter jurisdiction over disputes related to the use of public property. It has been established that the use of public property

as property or resources owned by the state or community should be functionally designed to meet public interest and needs. The volume of public property includes such objects as: land plots (places of recreation and recreation for the population, squares, forests, agricultural lands, territories for creating cultural and educational facilities, etc.); real estate objects (public buildings, museums, hospitals, schools, roads, bridges, airports); water resources (rivers, lakes, reservoirs, water sources, multiple use of water for public needs); public (public) transport (buses, trains, metro, trams serving for the movement of citizens); cultural and natural attractions (archaeological reserves, national parks, monuments and other objects of cultural heritage); infrastructure for general use (gas, electricity, water supply communications, sewerage channels, communications (telephone, internet), etc.). It has been established that public property should be used to meet the needs of the implementation of the content of the administrative and legal status of the authority, to promote the dominance of public order, the balance of public and private interests. It is concluded that the criterion of public interest should be applied as the basis for establishing the subject matter jurisdiction of claims for the use of objects of public property. It is determined that the public interest lies in satisfying the idea of social dialogue between business entities, the state and the population. It is emphasized that, based on the content of national judicial practice, administrative proceedings should consider disputes about: the use of land plots of communal property related to the provision of permits for their use; implementation of administrative procedures in the field of land management, which is linked to meeting the needs of society or the state; registration of rights to use public property; implementation of control and supervisory procedures for the use of public property; carrying out the assessment of public property objects (land and land plots) according to the formation of registers of normative monetary valuation; establishing and changing the boundaries of settlements.

Key words: administrative dispute, administrative proceedings, subject matter jurisdiction, public interest, public property, public administration.

Постановка проблеми. Використання публічного майна як майна або ресурсів, які перебувають у власності держави або громади, має функціонально призначатися для задоволення публічного інтересу та потреб. До обсягу публічного майна відноситься такі об'єкти, як: земельні ділянки (місця рекреації та відпочинку населення, сквери, ліси, сільськогосподарські землі, території для створення культурно-освітнього тощо); об'єкти нерухомого майна (громадські будівлі, музеї, лікарні, школи, дороги, мости, аеропорти); водні ресурси (річки, озера, водосховища, джерела води, багаторазове використання води для громадських потреб); публічний (громадський) транспорт (автобуси, поїзди, метро, трамваї, які служать для переміщення громадян); культурні та природні пам'ятки (археологічні резервати, національні парки, монументи та інші об'єкти культурної спадщини); інфраструктура для загального використання (комунікації постачання газу, електроенергії, води, каналізаційні канали, комунікації (телефон, інтернет) тощо). Публічне майно зазвичай підлягає врегулюванню та захисту з боку держави або інших відповідних органів для забезпечення його збереження та доступу для всіх громадян. Управління та регулювання публічного майна може включати в себе встановлення правил використання, обмежень, оподаткування, контролю за використанням і розвитком цих ресурсів. Зазначений механізм, ефективність відноситься до категорії соціальних механізмів, що означає необхідність застосування засобів та інструментів публічного управління. Успішність використання публічного майна залежить від ефек-

тивності реалізації принципу трипартизму як засади регулювання відносин між публічною адміністрацією, юридичними та фізичними особами публічного права та представниками громадянського суспільства. Взаємодія таких суб'єктів має обумовлюватися наявністю публічного (соціального інтересу), що має бути задоволений через такі взаємозв'язки (Глосарій із трудового права, 2006: 407).

Але очевидно, що врегулювання відносин із використання публічного майна, попри прагнення дотримання ідеї взаємного соціального діалогу держави, населення та бізнесу, не завжди досягає такої мети, що призводить до формування конфліктних ситуацій та спорів. Встановлення критеріїв визначення предметної юрисдикції у спорах, пов'язаних із використання публічного майна, відтак є актуальним та затребуваним, та обумовлює наукову та практичну цінність даного дослідження.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблематика встановлення предметної юрисдикції при врегулюванні спорів, пов'язаних із використанням публічного майна, є відносно новою у вітчизняній юриспруденції та практиці правозастосування. Серед наукових розробок вітчизняних науковців варто виокремити публікації таких вчених, як: Ю.А. Волкова (Волкова, 2022: 144-148), О.В. Гладій (Гладій, 2017: 16-19), Н.Ю. Задирака (Задирака, 2019), Ю.О. Легеза, Є.О. Легеза (Легеза, 2019), Н.В. Мішина (Мішина, 2023) та ін.. Але попри наявні публікації вчених комплексне вирішення питання встановлення предметної юрисдикції при врегулюванні спорів, пов'язаних із використанням публічного майна, і досі не вироблено.

Метою наукової статті є здійснення характеристики публічного інтересу як критерію встановлення предметної юрисдикції у спорах, пов'язаних із використанням публічного майна.

Виклад основного матеріалу. Врегулювання спорів, пов'язаних із використанням публічного майна, має базуватися на принципах верховенства права. Такий принцип вирішує питання відповідності суспільних відносин на засадах відповідності «духу права» (Гусь та ін., 2018: 7-8). Публічний інтерес є тим обмеженням, що гарантує належність використання державного та комунального (публічного) майна. Дотримання принципу верховенства права як пріоритету будь-яких суспільних відносин викладено у ряді рішень Конституційного Суду України (Рішення Конституційного Суду України, 2004; Рішення Конституційного Суду України, 2012).

Ідея реалізації публічного інтересу вимагає при використанні публічного майна відповідності діяльності кількісним та якісним критеріям ефективності, зокрема, виробленню рішень на засадах обґрунтованості, відповідності реальним обставинам, оперативності та розумності строків діяльності, належності кваліфікації та професіоналізму правомочних осіб (Калюжний, 2006: 90).

Вироблення сукупності публічних інтересів відбувається як на етапі позитивного регулювання суспільних відносин, так і на етапі їх охорони, а також застосування заходів відповідальності та врегулювання спорів у судовому порядку (Постанова Верховного Суду, 2018).

Отже, публічне майно має використовуватися із спрямуванням на задоволення потреб реалізації змісту адміністративно-правового статусу органу влади, сприяння пануванню громадського порядку, збалансованості публічного та приватного інтересів (Калюжний, 2006: 91).

Наприклад, у відносинах із формування надходжень та виконання боргових зобов'язань Фонду гарантування вкладів фізичних осіб врегулювання спорів, пов'язаних із використанням публічного майна, необхідно виходити із підходів розуміння такого суб'єкта як спеціалізованої установи, якій делеговано певно коло повноважень, пов'язаних із забезпеченням виконання зобов'язань учасників фінансових установ (зокрема, банків), що в цілому сприятиме забезпеченню соціально-економічної стабільності банківської системи. Такий підхід застосовується у практиці правозастосування у діяльності Верховного Суду (Ухвала Верховного Суду у справі № 820/11591/15 від 27.02.2018 р., 2018; Постанова Верховного

Суду у справі № 820/11591/15 від 12.04.2018 р., 2018) тощо.

Використання публічного майна фрагментарно на нормативному рівні регламентується у Законі України «Про управління об'єктами державної власності» має бути закріплено ідея реалізації контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності на засадах збалансованості діяльності, забезпеченню соціальних інтересів територіальної громади.

Здійснення управління публічним майном відноситься до різновидів адміністративно-процесуальної діяльності, що полягає у впровадженні правомочними органами компетенції із розробки та прийняття адміністративних актів та проектування перспектив їх реалізації (Борсук, 2019: 4-7).

Як зазначає Н.Ю. Задирака використання публічного майна має забезпечувати задачі: пріоритетності задоволення суспільних потреб; налагодження соціального діалогу; врегулювання соціально-економічних проблем громади та держави (Задирака, 2019).

Забезпечення належності використання публічного майна має гарантуватися, як зазначає Р.А. Калюжний, встановленням механізму відповідальності держави. Питання відповідальності держави у сфері використання природних ресурсів як об'єктів публічного майна ставиться у дисертації А.О. Борисенка (Борисенко, 2022). Так, вченим обґрунтовується необхідність «встановлення нормативного закріплення механізму штрафних санкцій (зокрема, пені), що може бути застосований до держави у разі визнання неправомірним нарахування податкового обов'язку» (Борисенко, 2019).

Відповідно до результатів Європейського суду з прав людини встановлюється зміст публічного майна, режим використання якого виходить за межі цивільних прав та обов'язків, і перебуває у площині публічно-управлінських правовідносин (Справа «Феррадзіні проти Італії», 2001).

Виходячи із змісту національної судової практики у порядку адміністративного судочинства мають розглядатися спори про: використання земельних ділянок комунальної власності, пов'язані із наданням дозволів на їх використання; здійснення адміністративних процедур у сфері землеустрою, що пов'язується із забезпеченням потреб громади чи держави; реєстрацію прав на використання об'єктів публічного майна; здійснення процедур контрольно-наглядового провадження з питань використання об'єктів публічного майна; здійснення оцінки

об'єктів публічного майна (земель та земельних ділянок) щодо формування реєстрів про нормативну грошову оцінку; встановлення та зміну меж населених пунктів.

Однак необхідно підкреслити юрисдикційну неоднорідність спорів про використання публічного майна. Наприклад, при врегулюванні спору, пов'язаного із діяльністю селянського (фермерського) господарства «Феміда», де предметом оскарження було рішення органу публічної адміністрації про відмову у затвердженні проекту землеустрою про відведення земельної ділянки та надання її в користування на умовах

оренди. Даний позов було подано у порядку господарського судочинства, але в ході провадження було встановлено невідповідність предметної юрисдикції (Ухвала Господарського суду Дніпропетровської області від 26.12.2011 у справі № 28/5005/17477/2011, 2011).

Висновок. Таким чином, основою для встановлення предметної юрисдикції позовів про використання об'єктів публічного майна має бути застосовано критерій публічного інтересу. Публічний інтерес полягає у задоволенні ідеї соціального діалогу між суб'єктами господарювання, державою та населенням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глосарій із трудового права та соціально-трудоких відносин (з посиланням на досвід Європейського Союзу). Київ: ВД «Стилос», 2006. 431 с.
2. Волкова Ю. Забезпечення права на здорове природне середовище: досвід Великобританії *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск 6, 2022, с. 144-148.
3. Гладій О.В. Адміністративно-правовий режим техногенних родовищ в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 249 с., с. 5, 19, 16.
4. Задирака Н. Ю. Прагматика відносин при використанні публічного майна. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя. 2019. № 1. С. 61–69.
5. Лєгеца Є.О., Лєгеца Ю.О. Напрями вдосконалення законодавства України в частині адміністративно-правового забезпечення реалізації економічної функції держави. *ScienceRise: Juridical Science*. 2019. №2. С. 28-33.
6. Mishyna N. V. Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2023. Т. 32. С. 94-99. URL: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom32/11.pdf>
7. Гусь А.І., Карабін Т.О., Ленгер Я.І., Менджул М.В., Савчин М.В., Сюсько М.М., Черевко П.П. Правовий режим публічного майна об'єднаних територіальних громад / за заг. ред. Я.В. Лазура. Ужгород: ПІК-У, 2018. 212 с.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 № 15-рп/2004. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 2975.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2,3,6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25.01.2012 № 3-рп/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 11. Ст. 422.
10. Калюжний Р.А. Публічний інтерес у адміністративному праві. *Pojecie interesu w naukach prawnych prawie stanowionym i orzecnictwie sadowym polskii Ukrainy*. Lublin: Uniwersytet marii curie-skłodowskiej, 2006. С. 85–93.
11. Постанова Верховного Суду у справі № 461/980/16-а від 17.04.2018 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73500790>
12. Ухвала Верховного Суду у справі № 820/11591/15 від 27.02.2018 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72449269>
13. Постанова Верховного Суду у справі № 820/11591/15 від 12.04.2018 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73500822>
14. Борсук Н.Я. Організаційно-правове забезпечення управління комунальною власністю в Україні: автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07 / Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України ; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Міністерство освіти і науки України. Київ, 2019. 39 с.

15. Борисенко А.О. Проблеми юридичної відповідальності держави у сфері справляння рентної плати за користування надрами. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022. 201 с.

16. Borysenko A. The system of taxation of activities in the field of use of natural resources. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2019. № 42. С. 60-63. URL.: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc42/part_2/18.pdf

17. Справа «Феррадіні проти Італії» (Ferrazzini v. Italy): рішення Європейського суду з прав людини. № 44759/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_167

18. Ухвала Господарського суду Дніпропетровської області від 26.12.2011 у справі №28/5005/17477/2011. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20269461>

REFERENCES:

1. Hlosarii iz trudovoho prava ta sotsialno-trudovykh vidnosyn (z posylanniam na dosvid Yevropeiskoho Soiuzu) (2006) [Glossary of labor law and social and labor relations (with reference to the experience of the European Union)]. Kyiv: VD «Stylos». 431 s. [in Ukrainian].

2. Volkova Yu. (2022) Zabezpechennia prava na zdorovy pryrodnie seredovyshe: dosvid Velykobrytanii [Ensuring the right to a healthy natural environment: the experience of Great Britain]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnogo upravlinnia, psykholohii, prava*. Vypusk 6. S. 144-148. [in Ukrainian].

3. Hladii O.V. (2017) Administratyvno-pravovyi rezhym tekhnohennykh rodovysch v Ukraini [Administrative and legal regime of man-made deposits in Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 / Zaporizkyi natsionalnyi universytet. Zaporizhzhia. 249 s. [in Ukrainian].

4. Zadyraka N. Yu. (2019) Prahmatyka vidnosyn pry vykorystanni publichnogo maina [Pragmatics of relations when using public property]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky. Zaporizhzhia*. № 1. S. 61–69. [in Ukrainian].

5. Leheza Ye.O., Leheza Yu.O. (2019) Napriamy vdoskonalennia zakonodavstva Ukrainy v chastyni administratyvno-pravovoho zabezpechennia realizatsii ekonomichnoi funktsii derzhavy [Directions for improving the legislation of Ukraine in terms of administrative and legal support for the implementation of the economic function of the state]. *ScienceRise: Juridical Science*. №2. S. 28-33. [in Ukrainian].

6. Mishyna N. V. (2023) Decentralization: European court of human rights judgements implementation. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. Odesa. T. 32. S. 94-99. <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom32/11.pdf>

7. Hus A.I., Karabin T.O., Lenher Ya.I., Mendzhul M.V., Savchyn M.V., Siusko M.M, Cherevko P.P. (2018) Pravovyi rezhym publichnogo maina obiednanykh terytorialnykh hromad [The legal regime of public property of united territorial communities]/ za zah. red. Ya.V. Lazura. Uzhhorod: RIK-U. 212 s. [in Ukrainian].

8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen statti 69 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro pryznachennia sudom bilsh miakoho pokarannia) vid 02.11.2004 № 15-rp/2004 (2004) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine regarding the conformity of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of Article 69 of the Criminal Code of Ukraine (the case of the court imposing a milder punishment) dated November 2, 2004 No. 15-rp/2004]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. № 45. St. 2975. [in Ukrainian].

9. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam pravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statti 1, chastyn pershoi, druhoi, tretioi statti 95, chastyny druhoi statti 96, punktiv 2,3,6 statti 116, chastyny druhoi statti 124, chastyny pershoi statti 129 Konstytutsii Ukrainy, punktu 5 chastyny pershoi statti 4 Biudzhetnoho kodeksu Ukrainy, punktu 2 chastyny pershoi statti 9 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy v systemnomu zviazku z okremymy polozhenniamy Konstytutsii Ukrainy vid 25.01.2012 № 3-rp/2012 (2012) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of the board of the Pension Fund of Ukraine regarding the official interpretation of the provisions of Article 1, parts one, two, three of Article 95, part two of Article 96, points 2, 3, 6 of Article 116, part two of Article 124, part one of article 129 of the Constitution of Ukraine, paragraph 5 of part one of article 4 of the Budget Code of Ukraine, paragraph 2 of part one of article 9 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine in systematic connection with certain provisions of the Constitution of Ukraine dated January 25, 2012 No. 3-rp/2012]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. № 11. St. 422. [in Ukrainian].

10. Kaliuzhnyi R.A. (2006) Publichnyi interes u administratyvnomu pravi. Rojecie interesu w naukach prawnych prawie stanowionym i orzecnictwie sadowym polskii Ukrainy [Public interest in administrative law]. Lublin: Uniwersytet marii curie-sklodowskiej. S. 85–93. [in Ukrainian].
11. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 461/980/16-a vid 17.04.2018 r. [Resolution of the Supreme Court in case No. 461/980/16-a]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73500790> [in Ukrainian].
12. Ukhvala Verkhovnoho Sudu u spravi № 820/11591/15 vid 27.02.2018 r. [Decision of the Supreme Court in case No. 820/11591/15 dated February 27, 2018] URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72449269> [in Ukrainian].
13. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 820/11591/15 vid 12.04.2018 r. [Resolution of the Supreme Court in case No. 820/11591/15 of April 12, 2018] URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73500822> [in Ukrainian].
14. Borsuk N.Ia. (2019) Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia upravlinnia komunalnoiu vlasnistiu v Ukraini [Organizational and legal provision of communal property management in Ukraine]: avtoref. dys. ... d-ra. yuryd. nauk: 12.00.07 / Derzhavnyi naukovy-doslidnyi instytut Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy ; Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana», Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv. 39 s. [in Ukrainian].
15. Borysenko A.O. (2022) Problemy yurydychnoi vidpovidalnosti derzhavy u sferi spravliannia rentnoi platy za korystuvannia nadramy [Problems of legal responsibility of the state in the field of payment of rent for the use of subsoil]. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 «Pravo». Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Dniprovska politekhnika», Dnipro. 201 s. [in Ukrainian].
16. Borysenko A. (2019) The system of taxation of activities in the field of use of natural resources [The system of taxation of activities in the field of use of natural resources]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: «Iurysprudentsiia». № 42. С. 60-63. URL.: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc42/part_2/18.pdf [in Ukrainian].
17. Sprava «Ferradzini proty Italii» (Ferrazzini v. Italy): rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. № 44759/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_167 [in Ukrainian].
18. Ukhvala Hospodarskoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 26.12.2011 u spravi № 28/5005/17477/2011. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20269461> [in Ukrainian].